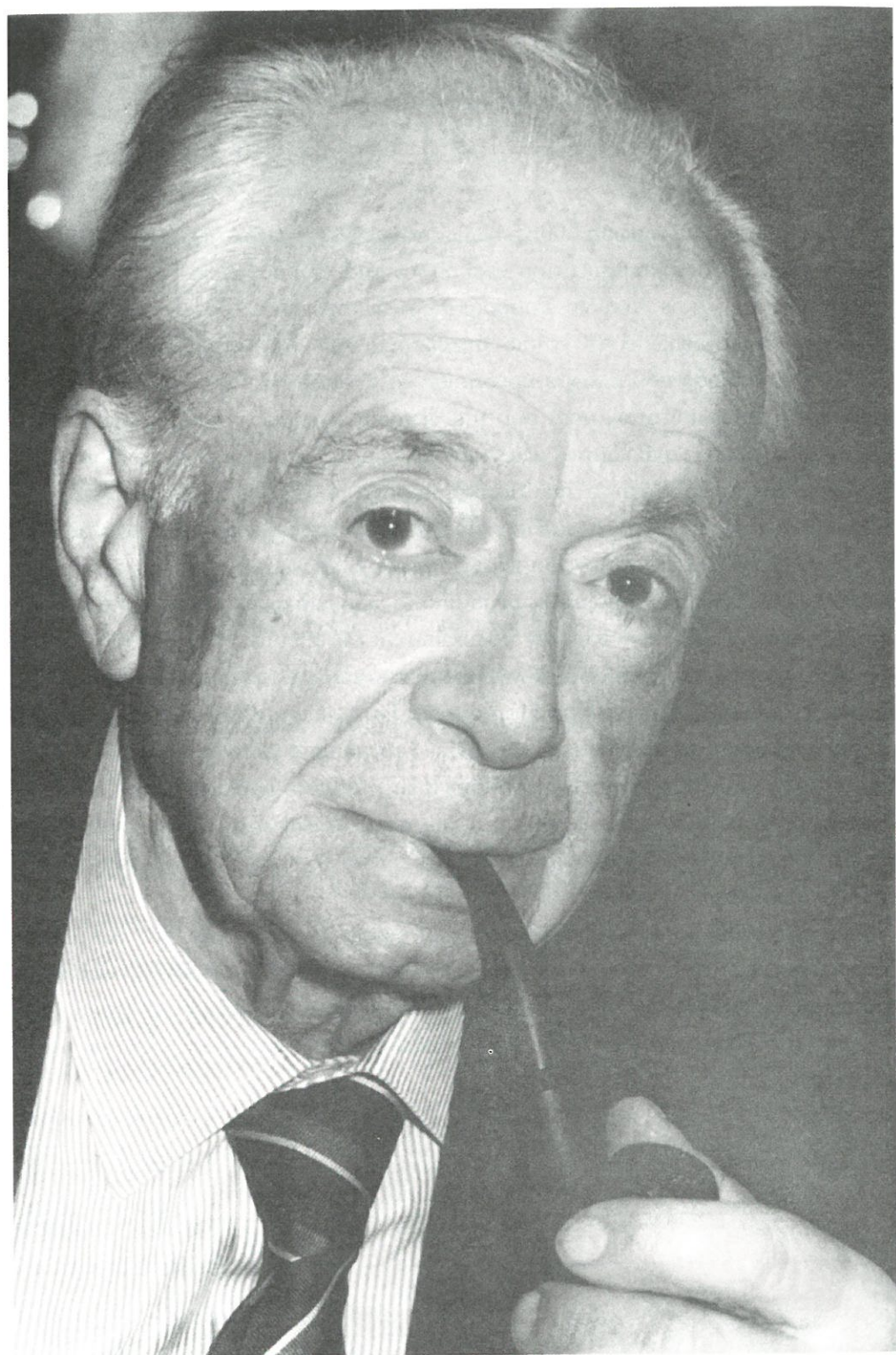

Η Μ Ε Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Ο 2020

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

2020 - ΕΤΟΣ ΑΝΤΩΝΗ ΣΑΜΑΡΑΚΗ με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννησή του

“...Είχα την τύχη, την καλή τύχη, να γεννηθώ σε μία λαϊκή γειτονιά της Αθήνας, τότε που η Αθήνα δεν ήταν η ζούγκλα που είναι σήμερα¹ μέσα σε οίκους ανοχής, γύρω γύρω σε χαρτούδες, καφετζούδες, μάγισσες, φακίρηδες, σ’ αυτή την αυλή των θαυμάτων γεννήθηκα στις 16 Αυγούστου²”

Ο Αντώνης Σαμαράκης γεννήθηκε στις 16 Αυγούστου του 1919 σε μια λαϊκή γειτονιά της Αθήνας, στο Μεταξουργείο, στην πλατεία Βάθης, κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό Λαρίσης, στη συμβολή των οδών Μαιζώνος 50 και Χίου. Η μάνα του, η Αντριάνα (έτσι την φώναζε), τον έγραψε σε ηλικία μόλις τεσσάρων (4) ετών στο Παλλάδιο Δημοτικό Σχολείο και στη συνέχεια στη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή. Τελειώνοντας το γυμνάσιο, σπούδασε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το 1933 εντάχθηκε στην αριστερή οργάνωση “Κοινωνική Αλληλεγγύη”, όπου γνώρισε και τον Γιάννη Ρίτσο, από την οποία όμως αποχώρησε μόλις δυόμιση χρόνια μετά, αδυνατώντας να υποταχθεί στην “γραμμή” της. Το 1935 ορκίζεται γραφεύς α’ τάξεως και ξεκινά να εργάζεται στο - νεοσύστατο τότε - Υπουργείο Εργασίας, απ’ όπου

Οδός Μαιζώνος 50 & Χίου. Το σπίτι που γεννήθηκε ο Αντώνης Σαμαράκης³

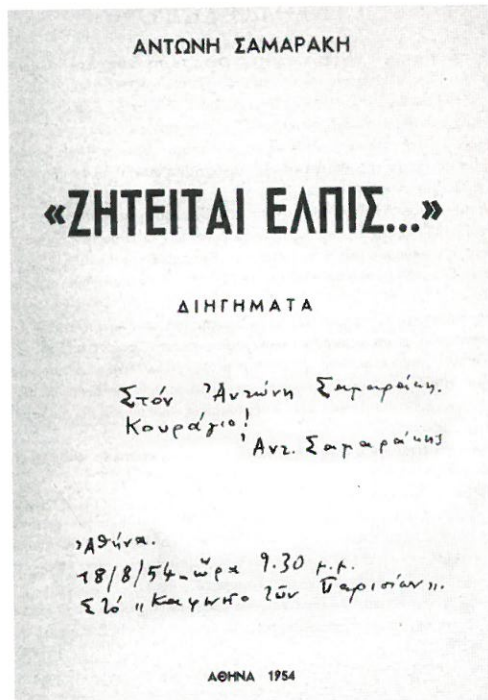
1 Από το αρχείο της ΕΡΤ | 2 Από το «Φωνές της Γραφής» | 3 Πηγή: Σαμαράκης, «1919 - (αυτοβιογραφία)», 2017, σ. 18

αναγκάστηκε να παραιτηθεί λίγους μήνες μετά, λόγω των ιδεολογικών διαφωνιών του με την κυβέρνηση Μεταξά. Τον Φεβρουάριο του 1941 πήρε το πτυχίο του από τη Νομική Σχολή και, αδυνατώντας να εξεύρει οποιοδήποτε άλλου είδους εργασία, ξεκίνησε να εργάζεται ως ασκούμενος δικηγόρος σ' ένα δικηγορικό γραφείο της Αθήνας, το οποίο είχε μόνο ποινικές υποθέσεις. Όπως γλαφυρά ο ίδιος περιγράφει στην αυτοβιογραφία του, από την πρώτη κιόλας μέρα της άσκησης του παρανομούσε, καθώς το αφεντικό του τον έστελνε στα δικαστήρια να υπερασπίζεται τους πελάτες του, χωρίς να έχει την απαιτούμενη άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος και χωρίς να συμπαρίσταται με δικηγόρο, κινδυνεύοντας, σε περίπτωση που τον ανακάλυπταν, να βρεθεί κατηγορούμενος και να καταδικαστεί! Άντεξε μόλις τρεις μήνες και κάπως έτσι, εγκατέλειψε το όνειρό του να γίνει δικηγόρος και να μάχεται για το δίκαιο...

Το 1942 εντάχθηκε στο ΕΑΜ, συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση, και στην διαδήλωση της 5ης Μαρτίου του 1943 κατά των Ναζί, συνελήφθη από την Ειδική Ασφάλεια και βασανίστηκε στα κρατητήρια της οδού Ελπίδος (απ' όπου και εμπνεύστηκε τον τίτλο του πρώτου του διηγήματος). Τον Ιούνιο του 1944 συλλαμβάνεται στα Παλαιοφάρσαλα Θεσσαλίας από τους Ναζί και καταδικάζεται σε θάνατο, αλλά κατάφερε να αποδράσει. Μετά την απελευθέρωση της Αθήνας από τους Γερμανούς τον Οκτώβριο του 1944, επέστρεψε στο Υπουργείο Εργασίας, από όπου παραιτήθηκε εν τέλει το 1963.

Είναι από τους πιο πολυδιαβασμένους πεζογράφους της γενιάς του, τα έργα του μάλιστα έχουν μεταφραστεί σε πάνω από τριάντα (30) γλώσσες, σε περισσότερες από εκατόν είκοσι (120) χώρες. Από τα εφηβικά του κιόλας χρόνια έγραφε ποιήματα σε περιοδικά του σχολείου του, ενώ στην αρχή της λογοτεχνικής του καριέρας δημοσίευε κείμενα και ποιήματα στα περιοδικά "Παιδικός Κόσμος" και "Η διάπλασις των παιδών" χρησιμοποιώντας δύο ψευδώνυμα, το "ιδανικό" και το "φωτεινό σκοτάδι".

Όμως η "αναγνώριση" δεν ήρθε εξαρχής. Η πρώτη του "επίσημη" εμφάνιση στην πεζογραφία έγινε το 1954, με τη συλλογή διηγημάτων «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΛΠΙΣ». Το πρώτο του αυτό βιβλιαράκι, όπως ο ίδιος έχει διηγηθεί, τυπώθηκε - με δικά του φυσικά έξοδα - σ' ένα μικρό

Το πρώτο αντίτυπο του «ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΕΛΠΙΣ»⁴

4 Πηγή: <http://dim-karat.ilei.sch.gr/telikes%20ekdiloseis/eisagogi.htm>

υπόγειο τυπογραφείο της οδού Ζήνωνος. Έβαλε τα πρώτα αντίτυπα σ' ένα βαλιτσάκι και πήγε σ' όλα τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας, απ' όπου τον έδωξαν με τον χειρότερο τρόπο, καθώς, και σύμφωνα με τον ίδιο, δεν είχε τις απαραίτητες συστάσεις από κάποιον ισχυρό της εποχής. Στεναχωρημένος και απογοητευμένος κατευθύνθηκε στην πλατεία Συντάγματος, στο «Καφενέιον των Παρισίων», όπου, αφού παράγγειλε το ουζάκι του, έβγαλε από το βαλιτσάκι του ένα αντίτυπο του βιβλίου του και το αφιέρωσε στον ίδιο!

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΕΝΑΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΤΟΥ κ. Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Χρὴς μου θεωρῶ τὰ ἐπιστήμην τῆς προσηχῆ καὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού, ἀλλὰ κυρίως ἐκείνῳ πρὸς τὴν κριτικὴν ἀσκήσιν τοὺς ὑπεύθυνους παρακολουθῶν τῇ κίνησιν τῶν Γραμμάτων μας, εἴ ἴσα φτωχικὰ τυκνόμενα μικρὰ διδύλια πρὸς ἐκτελέσειαν τῶρα τελευταία καὶ περιίχῃ δώδεκα σύντομα διηγήματα τοῦ κ. Ἀντωνίου Σαμαράκη. Τίτλος ἐζητῶνται Ἑλληνικά. Σελίδες μικροῦ σχήματος ὅλες-ὅλες 76.—
ἡ ἐκδόσις μου τὴν ἐλπίδα ἔχει

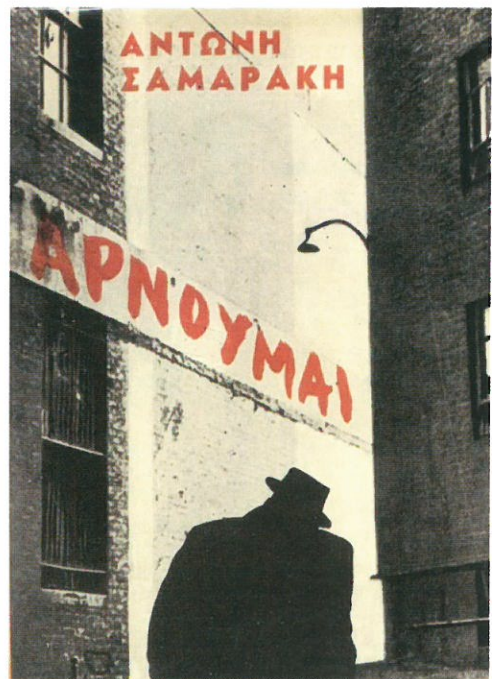
Απόσπασμα από την κριτική του Εὐάγγελου Π. Παπανούτσου στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ»⁵

το 1961 η συλλογή διηγημάτων «ΑΡΝΟΥΜΑΙ». Ο τίτλος είναι από το τελευταίο διήγημα της συλλογής και εμπνευσμένος από το σύνθημα που γραφόταν στους τοίχους κατά την διάρκεια της γερμανικής κατοχής. Όπως ο ίδιος αποκάλυψε σε συνέντευξη του στον Φρέντνυ Γερμανό, φιλοτέχνησε αναγκαστικά το εξώφυλλο της πρώτης έκδοσης, αφού τον απογοήτευσαν οι μακέτες με τα ανθάκια και τα λουλουδάκια που είχε ετοιμάσει ο ζωγράφος στον οποίο είχε αναθέσει να το επιμεληθεί, κάνοντας μοντάζ και κολλάζ φωτογραφιών που βρήκε σε ένα περίπτερο της πλατείας Ομονοίας. Το αστείο της ιστορίας είναι ότι όταν ζήτησε από τον περιπτερά να του δώσει περιοδικά με καλλιτεχνικές φωτογραφίες, εκείνος του έδωσε περιοδικά πορνό!

Το 1965 εκδόθηκε το μυθιστόρημα «ΤΟ ΛΑΘΟΣ», το έργο που τον έκανε παγκοσμίως γνωστό, ένα έργο σύμβολο

Δεκαπέντε ημέρες όμως μετά από αυτό το, γεμάτο απογοήτευση και κλάματα, βράδυ, ήρθε η πρώτη εγκωμιαστική κριτική στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» από τον Κλέωνα Παράσχο, και λίγες ημέρες αργότερα μία ακόμα κριτική από τον Εὐάγγελο Π. Παπανούτσο στην εφημερίδα «Το Βήμα», είχαν ως αποτέλεσμα να εξαντληθούν πολύ γρήγορα όλα τα αντίτυπα της πρώτης αυτής έκδοσης.

Το 1959 εκδόθηκε το μυθιστόρημα «ΣΗΜΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ» και στη συνέχεια,

Η πρώτη έκδοση του «ΑΡΝΟΥΜΑΙ»⁶

⁵ Πηγή: Σαμαράκης, «1919 - (αυτοβιογραφία)», 2017, σ. 75 | ⁶ Πηγή: <http://oktaimerobooks.gr/arnoumai-6837.html>

ενάντια σε κάθε μορφή εξόντωσης από ολοκληρωτικά συστήματα, για το οποίο μάλιστα τιμήθηκε με το Βραβείο των «12» στην Ελλάδα και το Μεγάλο Βραβείο Αστυνομικής Λογοτεχνίας στη Γαλλία, όπου και γυρίστηκε ταινία με τίτλο «La Faille». Εκτός όμως από τον κινηματογράφο «ΤΟ ΛΑΘΟΣ» μεταφέρθηκε και στην μικρή οθόνη, ως τηλεταινία, στην Γαλλία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, το Ιράν, την Ουγγαρία κ.α.

Το 1973 εκδόθηκε η συλλογή διηγημάτων «ΤΟ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ», εμπνευσμένο από τον αγώνα και την αγωνία του λαού στα χρόνια της χούντας, αλλά και από την προσωπική περιπέτεια του Α. Σαμαράκη στη δικτατορία, που του στέρησε το διαβατήριό και του απαγόρευσε την έξοδο από την Ελλάδα. Το 1992 εκδόθηκε η συλλογή διηγημάτων «Η ΚΟΝΤΡΑ», το 1996 το «1919 - (αυτοβιογραφία)», και το 1998 το μυθιστόρημα «ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ». Το «1919 - (αυτοβιογραφία)» εκδόθηκε αρχικά το 1992 στις Η.Π.Α. και στην Αγγλία, κατόπιν αιτήματος του εκδοτικού οργανισμού Gale Research, για τη σειρά “Βιογραφίες σύγχρονων συγγραφέων”, σε μετάφραση του καθηγητή της συγκριτικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Ορλεάνης Άντριου Χόρτον και της Πέννυς Αποστολίδη, και δημοσιεύτηκε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους σε συνέχειες στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία».

Εκτός όμως από «ΤΟ ΛΑΘΟΣ», τιμήθηκε για την συλλογή διηγημάτων «ΑΡΝΟΥΜΑΙ» με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος, και για το σύνολο του έργου του με το Βραβείο

Από την ταινία «ΤΟ ΛΑΘΟΣ», 1975⁸

«Τό λάθος» του Άσηκη Σαμαράκη-1965

Ο ρεζιστέρ του εσπερίστης σου,
δεν πηγαίνει ούτε βότση, ούτε ξυλοει, ούτε
ο άκαρπός της επί της νεκρικής, ο
ήρσις της (ο καθεστώ της, ο φανταστικός
καθεστώ), ούτε είναι της μέσης της
μηνός φέρε! από τραπέζι να τον κάνει
να τραπέζι, ο ρεζιστέρ βέβαια
δεν διαφύλαξε το σπινθηρίδιό της, το
καθεστώ δεν είναι πιά το πρώτο πράσινο της
συνείδησής σου, πάλι καρδιά σου, ο
άνδρας σου, η καρδιά σου, ο πρώτος
πράσινο, ήμεις και ο άνδρας της καρδιάς
είμαστε τάρτα, πιά βότση ούς σου μαρτυρεί
πράσινο, πιά βότση ούς σου μαρτυρεί
πράσινο, ο ένας ή ο άλλος, ή ο ένας σου
έχει το είχαρ, ή ο ένας σου, ή ο ένας σου
υπάρχει ένα λάθος, σε καθεστώ υπάρχει
ένα λάθος, όχι, ο άνδρας σου υπάρχει,
ο καθεστώ σου είναι πιά το καθεστώ, και ο
καθεστώ σου δεν είναι πιά το καθεστώ,
ένα λάθος, ή ο ένας σου έχει καθεστώ,
καθεστώ είναι διάτρητο από το ένα σου
λάθος, ένα λάθος-διηγήματός σου θά ρα
τινάξει πάλι άκρα, δεν γράφω να τον παραβλέπω,
ήμεις ούς σου να ξέρω τι ρεζιστέρ, ο
ήμεις σου ούς σου παραβλέπω, δεν θά σου
παραβλέπω τον άγρον αὐτόν άνδρα σου

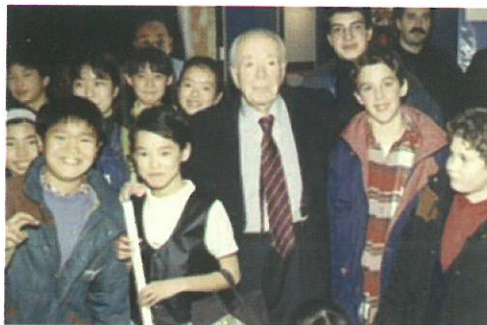
Χειρόγραφο του Α. Σαμαράκη από «ΤΟ
ΛΑΘΟΣ»⁷

Λογοτεχνίας Ευρωπαϊά. Έχει επίσης τιμηθεί με πολλά διεθνή παράσημα και διακρίσεις, όπως με τον Ταξιάρχη του Φοίνικα της Ελληνικής Δημοκρατίας, το Παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής στη Γαλλία, το Χρυσό Μετάλλιο Αξίας της πόλεως των Αθηνών, τον Μεγαλόσταυρο του Τάγματος Εθνάρχου Μακαρίου Γ΄ κ.α.

⁷ Πηγή: <http://dim-karat.ilei.sch.gr/telikes%20ekdiloseis/eisagogi.htm> | ⁸ Πηγή: Σαμαράκης, «1919 - (αυτοβιογραφία)», 2017, σ. 109

Σε όλα του τα έργα είναι έντονο το στοιχείο της κοινωνικής καταγγελίας, και αντικατοπτρίζονται οι ανησυχίες του για τα κοινωνικά προβλήματα, την φτώχεια, την ανεργία, την κοινωνική αδικία, τον ολοκληρωτισμό, τη μοναξιά του ανθρώπου, τον πόλεμο και την ειρήνη, αλλά και την πίστη και την αγάπη του για τον άνθρωπο. Έχει χαρακτηριστεί ως «ο συγγραφέας της υπερηφάνειας και της ελπίδας». Τα έργα του διδάσκονται στην μέση εκπαίδευση και στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού, ενώ υπήρξε επίτιμος διδάκτωρ των Τμημάτων Φιλολογίας των Φιλοσοφικών Σχολών των Πανεπιστημίων Αθηνών, Πατρών και Ιωαννίνων.

Αξιωματιμολογούμενο είναι βεβαίως και το φιλανθρωπικό και κοινωνικό του έργο: για πάνω από είκοσι (20) χρόνια προσέφερε ανεκτίμητη βοήθεια στη UNICEF, υποστηρίζοντας τις ανθρωπιστικές και ενημερωτικές της εκστρατείες, ενώ το 1984 ταξίδεψε δύο (2) φορές στην Αιθιοπία ως επικεφαλής της ελληνικής εκστρατείας ενάντια στο λιμό. Μάλιστα το 1989 ανακηρύχθηκε από τη UNICEF Νέας Υόρκης πρώτος Έλληνας Πρεσβευτής Καλής Θέλησης για τα παιδιά του κόσμου. Παράλληλα, εργάστηκε ως εμπειρογνώμων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών και ταξίδεψε σε πολλές χώρες της Ευρώπης, της Αμερικής και της Αφρικής για κοινωνικά θέματα.

Από εκδηλώσεις της UNICEF⁹

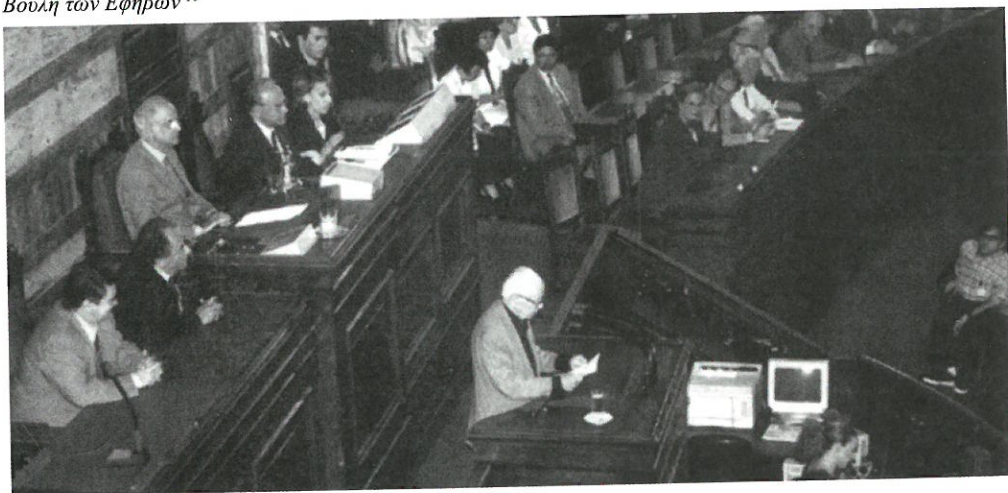

⁹ Πηγή: <http://www.unicef.gr/samarkis.php>

«Μείνετε ο εαυτός σας» αγαπούσε ο Α. Σαμαράκης να λέει στους νέους. Δική του μάλιστα ιδέα ήταν η δημιουργία της Βουλής των Εφήβων, του εκπαιδευτικού προγράμματος της Βουλής των Ελλήνων, το οποίο απευθύνεται σε μαθητές της χώρας, του απόδημου Ελληνισμού και της Κύπρου, με στόχο την ευαισθητοποίηση των νέων απέναντι στα κοινά και τις αρχές και τις αξίες της Δημοκρατίας. Προέδρευε από την πρώτη κιόλας σύνοδο της Βουλής των Εφήβων, το σχολικό έτος 1995 - 1996, μέχρι και τον θάνατό του, το 2003.

Βουλή των Εφήβων ¹⁰

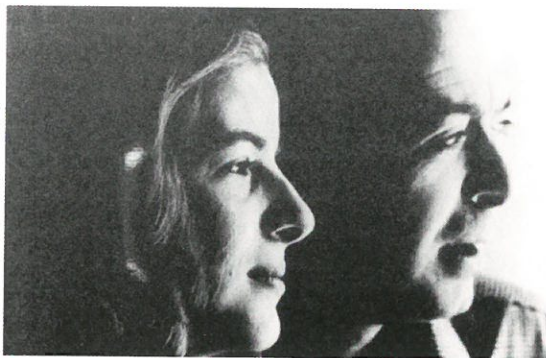
Είχε ανακηρυχθεί ως επίτιμος δημότης σε πάνω από σαράντα (40) πόλεις στην Ελλάδα και την Κύπρο, ενώ το όνομά του έχουν πάρει σχολεία, δρόμοι και πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα.

Ο Αντώνης Σαμαράκης έφυγε από την ζωή στις 8 Αυγούστου του 2003, στην Πύλο Μεσσηνίας, σε ηλικία ογδόντα τεσσάρων (84) ετών.

¹⁰ Πηγή: Σαμαράκης, «1919 - (αυτοβιογραφία)», 2017, σ. 147

Ο Αντώνης της Ελένης...

Με την σύζυγό του Ελένη Κουρεμπανά - Σαμαράκη γνωρίστηκε τον Δεκέμβριο του 1962 (20-12-1962), σε μία εκδήλωση της εταιρείας λογοτεχνών, όταν εκείνος ήταν σαράντα τεσσάρων (44) ετών και εκείνη μόλις είκοσι (20). Παρά τα είκοσι τέσσερα (24) χρόνια διαφορά ηλικίας, παντρεύτηκαν σε λιγότερο από δύο (2) μήνες από την πρώτη γνωριμία τους, στις 9 Φεβρουαρίου του 1963. Όπως αφηγείται η σύζυγός του, αν και ορκισμένος εργένης, ο γάμος αποφασίστηκε ήδη από την πρώτη εβδομάδα της γνωριμίας τους, κι το μόνο που τους καθυστέρησε ήταν η ανηλικιότητά της (τότε η ηλικία ενηλικίωσης ήταν τα είκοσι ένα (21) χρόνια). Γοητευμένη, όπως η ίδια δηλώνει σε πρόσφατη συνέντευξή της, από την απόλυτη ελευθερία του, και την δέσμευσή του στις προσωπικές του αρχές, την ελευθερία, την κοινωνική δικαιοσύνη και την ειρήνη, τον ερωτεύτηκε κεραυνοβόλα κι έμειναν μαζί για σαράντα (40) ολόκληρα χρόνια, μέχρι τον θάνατό του το 2003.

Αντώνης και Ελένη Σαμαράκη, 1963 ¹²

Το “αιώνιος έφηβος” δεν του αποδόθηκε τυχαία, καθώς, σύμφωνα με εκείνη, ο Αντώνης Σαμαράκης έμεινε για πάντα παιδί, με όλα τα χαρακτηριστικά που έχουν τα παιδιά: ονειροπόλος, ευαίσθητος, άτακτος, ακατάστατος, ανένταχτος, ελεύθερος, αγνός. Κυκλοφορούσε έχοντας στην τσέπη του μία μικρή παλιά εικονίτσα του Χριστού και αγόραζε μόνο όσα πωλούνται σε ένα

περίπτερο: τσιγάρα, καπνός, σπίρτα, εφημερίδες, περιοδικά, καφές. Μέχρι να γνωρίσει την γυναίκα του ντυνόταν με τα παλιά ρούχα του, σε αντίθεση με εκείνον, κομψότατου αδελφού του, τα οποία μεταποιούσε η μητέρα τους, και στην συνέχεια το δύσκολο αυτό “έργο” ανέλαβε η Ελένη, η οποία τον παρακαλούσε να δοκιμάσει αυτά που του αγόραζε, κι εκείνος αρνιόταν γιατί βαριόταν!

Ο Αντώνης της Ελένης ήταν σε μία μόνιμη εγρήγορση, διάβαζε εφημερίδες, ενημερωνόταν για όλα, είχε τεράστια δίψα για ζωή και για επικοινωνία. Στα ταξίδια τους διάβαζε πάντα τις τοπικές εφημερίδες, ακόμα κι αν δεν γνώριζε ακριβώς τη γλώσσα, και πήγαινε στα καφενεία για να μιλήσει με τον κόσμο. Λάτρευε τα παιδιά, επικοινωνούσε με ένα μαγικό τρόπο μαζί τους, γινόταν ίσος, ταυτιζόταν, κι έλεγε πως αν ξεκινούσε τη ζωή του απ’ την αρχή θα γινόταν δάσκαλος της πρώτης (Α’) δημοτικού.

Μέχρι το τέλος της ζωής του διάβαζε τόνους αστυνομικών βιβλίων, ξαπλωμένος συνήθως στο κρεβάτι, των οποίων έσκιζε μία μία τις σελίδες μόλις τις ολοκλήρωνε, και τις πετούσε στο πάτωμα! Εκτός όμως από τα αστυνομικά βιβλία, αγαπούσε πολύ

11 Πηγή: Σαμαράκης, «1919 - (αυτοβιογραφία)», 2017, σ. 90

τις ταβέρνες, τις παρέες, τα αστεία και τις πλάκες, κι απεχθανόταν τους σοβαροφανείς ανθρώπους. Ήταν, για εκείνη, ο πιο έξυπνος και συνάμα ο πιο απλός άνθρωπος που έχει γνωρίσει, αληθινά γλυκός, και ταυτόχρονα εργατικός, με τρομερή μνήμη, ζεστός και ανθρώπινος, και ιδιαίτερα επικοινωνιακός, ορμώμενος από την αγάπη του και την ανάγκη του να επικοινωνήσει με τους άλλους, κι όχι για λόγους δημοσίων σχέσεων. Γεννημένος εθελοντής, έκανε πάντα αυτό που ήθελε, ακόμα και στο τέλος του: άφησε στην γυναίκα του ακριβείς οδηγίες για την δωρεά του σώματός του στην Ιατρική Σχολή Αθηνών, προκειμένου ακόμα και σ' αυτήν την ύστατη ώρα να προσφέρει στους φοιτητές, να προσφέρει στους νέους που τόσο πολύ αγάπησε.

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ